

Elektroninio pašto varžyboms jau penkeri metai

Irma Stasiukaitytė, Rūta Simanavičienė

irma@ktl.mii.lt, rutasim@ktl.mii.lt

Matematikos ir informatikos instituto Informatikos metodologijos skyriaus inžinierės rašo apie jau penkerius metus rengiamas elektroninio pašto varžybas.

Daugelis naudojamės elektroniniu paštu, nes taip greičiau, pigiau ir patogiau siųsti bei gauti informaciją. Dažnai mums ar mūsų draugams dirbant su elektroninio pašto programomis atsiranda įvairių neaiškumų. Todėl klausiame pažįstamų ar patys bandome spręsti iškilusius sunkumus.

Jau penki metai matematikos ir informatikos institutas kartu su „Kompiuterijos“ žurnalu organizuoja elektroninio pašto varžybas (apie ketvirtąsias varžybas jau rašėme žurnale „Alfa plus omega“ 2002, Nr. 1). Šios varžybos — tai puiki galimybė norintiems pasitikrinti savo gebėjimus tinkamai naudotis elektroniniu paštu.

Jau tapo tradicija, kad elektroninio pašto žinovų (varžybų dalyvių) pagalbos ir patarimų prašo „nežiniukai“: Jonas Jonaitis, Petras Petraitis, Jurga Jurgaitė ir Juozas Juozaitis ar Antanas Antanaitis. Varžybų dalyviai tampa „ekspertais“, kurie atsako į „nežiniukų“ klausimus, duoda jiems patarimus.

Šie konkursai — įvairiapusiai: konkurso dalyviais tampa tik tie, kurie sugeba teisingai užsiregistruoti, kurių elektroninio pašto dėžutės yra tvarkingos. Vertinamos ne tik dalykinės žinios, bet ir bendravimo elektroniniu paštu kultūra. Juk tikras ekspertas turi patarti ne tik žodžiu, bet ir mokyti pavyzdžiu.

„Nežiniukų“ klausimai — tai dažniausiai iškylančios problemos naudojantis elektroniniu paštu. Klausimai parenkami taip, kad varžybų dalyviai turėtų kuo vienodesnes galimybes atsakyti nepriklausomai nuo naudojamos operacijų sistemos ir pašto programos. Elektroninio pašto „ekspertai“ per šiuos penkerius metus kiekvienose varžybose turėjo atsakinėti į tris ar į keturis organizatorių pateiktus klausimus. Štai keletas užduočių, kurios buvo išsiųstos varžybų dalyviams. Po kiekvienos užduoties, pateikiamas teisingas sprendimas — atsakymas.

Laba diena,
turiu draugą Latvijoje. Jis man parašė latviškai. Aš latvių kalbą moku ir jam noriu atsakyti latviškai, bet nežinau kaip parašyti kai kurias latviškas raides, kurių nerandu kompiuterio klaviatūroje. Taip pat nežinau kokius parametrus reikia keisti pašto programoje, kad ji teisingai persiųstų latvišką laišką.
Iš anksto dėkoju.

Jonas Jonaitis

Atsakymas. Latviškas raides, kurių nėra kompiuterio klaviatūroje, paprasčiausia gauti surinkus jų kodus skaitinės klaviatūros dalies skaitmenimis, laikant paspaustą klavišą „Alt“. Lietuvoje naudojama „Windows-1257“ kodų lentelė turi ir latviškas raides. Pašto programos parametru keisti nereikia, nes latviai elektroniniam paštu naudoja tas pačias kodų lenteles kaip ir lietuviai.

Labą dieną,
 gavau laišką su tokiu keistu užrašu antraštės temos lauke:
 Subject: =?ISO-8859-13?Q?J=FBrat=EBA?=
 Kai laiško siuntėjai parodžiau, ką gavau, ji atsakė, kad nieko panašaus nėra.
 Noriu sužinoti iš kur galėjo atsirasti toks užrašas ir ką jis galėtų reikšti.
 Iš anksto dėkoju.

Jurga Jurgaitė

Atsakymas. Ši simbolių seka — tai siuntėjo parašytas ir pašto programos užkoduotas tekstas temos laukelyje. Ją sudaro trys dalys, atskirtos klauktais. Pirmoje dalyje yra pavadinimas kodų lentelės, kuria temos lauke parašytas tekstas. Antroje dalyje nurodyta, koku metodu buvo koduotas. Šiuo atveju tai *ISO-8859-13*. Raidė Q rodo, kad kodavimas pagrįstas „Quoted Printable“ metodu. Trečioje dalyje yra užkoduotas tekstas, kurį siuntėjas surinko temos lauke. Jei gavėjos pašto programa būtų atpažinusi kodų lentelę, nurodytą pirmoje dalyje, vietoje nesuprantamos simbolių sekos temos lauke būtų matomas užrašas: *JūratėA*.

Labą dieną,
 ruošiuosi kelionei į užsienį. Su savimi kompiuterio nesivešiu, bet tikiuosi, kad turėsiu galimybę pasinaudoti šeimininkų kompiuteriu ir elektroniniu paštu. Tikiuosi, kad ten rasiu „Windows“ operacijų sistemą, tačiau nežinau kokią interneto ir pašto programinę įrangą. Patarkite, ką man daryti, kad galėčiau iš užsienio tautiečiams rašyti lietuviškus laiškus.
 Iš anksto dėkoju.

Petras Petraitis

Atsakymas. Pats patogiausias būdas, bet reikalaujantis intervencijos į šeimininko kompiuterį, yra nustatyti kompiuteryje lietuvių kalbą ir lietuvišką klaviatūrą. Europietiškos operacijų sistemos „Windows 95“ ir naujesni jos variantai turi lietuvišką klaviatūros tvarkyklę. Savo pašto dėžutę, kuri liko Lietuvoje, galima pasiekti per tinklalapio elektroninį paštą (pvz., <http://delfi.lt>). Tvarkykle galima pasirūpinti dar esant Lietuvoje arba išvykus naudojant programą *telnet*.

Gerb. eksperte,
 mane vis labiau gąsdina elektroniniu paštu plintančių virusų išdaigos. Girdėjau, kad jie gali apsimesti mano draugais, siunčiančiais pakuotas bylas, arba patys į jas susipakuoti. Bijau, kad paštu virusai plinta taip greitai, kad antivirusinės programos gali jų nepavyti. Kaip įsitikinti, kad gauta byla iš tikrųjų pakuota ir kaip saugiai ją išpakuoti?
 Iš anksto dėkingas už atsakymą.

Petras Petraitis

Atsakymas. Problemų gali iškilti, kai priedas yra išsipakuojanti byla su prievardžiu .exe. Ar byla iš tikrųjų pakuota, ar yra virusas, galima nustatyti patikrinus ją pakavimo programą. Įsitikinus, kad byla pakuota, ją be baimės galima išpakuoti.

Varžybų organizatoriai tikrino ne tik „ekspertų“ dalykines žinias, bet ir budrumą: buvo pateiktos kelios užduotys — pokštai. Štai dvi iš jų:

Labą dieną, gerb. eksperte,
 gavau laišką su priedu, tačiau bandydamas atverti gaunu perspėjimą, kad nerandama rinkmena. Tą keistą rinkmeną pridėdau prie šio laiško. Patarkite kaip ją atverti.
 Pagarbiai,

Juozas Juozaitis

Atsakymas. Priedas ir yra HTML rinkmena su tekstu „The file not found“.

Laba diena,

esu kompiuterininkė. Susirašinėju su poetu. Kiekvienas bandėme įrodyti savo protingumą. Susitarėme, kad vienas kitam užduosime po du klausimus: vieną iš informatikos, kitą iš literatūros. Aš uždaviau du tokius klausimus ir, kaip tikėjau, poetas į klausimą apie literatūrą atsakė, į kitą, apie informatiką — ne. Iš jo taip pat gavau du klausimus. Bet abu iš literatūros. Tada aš parašiau, kad taip nesitarėme — vienas klausimas turi būti iš informatikos. Jis atsakė, kad taip yra ir parašė, kad atsakymas yra laiške, tik jį reikia mokėti perskaityti. Persiunčiu laišką su klausimu. Draugas sakė, kad šiame laiške tikrai yra nurodytas autorius.

Padėkite man apginti informatiko garbę — parašykite, kas autorius (nesvarbu, kaip jį gavote). O man pačiai įdomu kur radote.

Iš anksto dėkinga —

Jurga Jurgaitė

Atsakymas.

----- Originalus laiško tekstas -----

Kas yra šio posmo autorius?

ŽEMĖ IR DANGUS

Kalnų viršūnės dangų remia
Lyg mintys didelio žmogaus.
Kalnai — įrodymas, kad žemė
Neatitrūkus nuo dangaus.

Jurgos Jurgaitės draugas laišką parašė HTML formatu. Tai reiškia, kad jo pašto programa leidžia laiške naudoti įvairias spalvas, šriftus ir kitas teksto maketavimo priemones. Jurgos draugas poetas parašė eilėraščio autoriaus pavardę laiško komentaruose, kurių, kaip ir pačių HTML komandų, nei naršyklės, nei daugelis pašto programų nerodo. Bet skaitant laišką galima pažiūrėti į laiško pirminį tekstą. Šio laiško apačioje buvo parašyta eilutė:

<— Posmų autorius: Algimantas Baltakis —>

Norinčių dalyvauti elektroninio pašto varžybose per penkerius varžybų gyvavimo metus skaičius buvo labai įvairūs:

Metai	1999	2000	2001	2002	2003
Dalyvių skaičius	158	78	158	118	174

Per šiuos metus buvo „ekspertų“, kurie beveik kasmet padėdavo „nežiniukams“ spręsti pašto problemas, su kuriomis susiduria ne tik dalyvaujantys varžybose, bet ir kiti elektroninio pašto vartotojai.

Nuo 2002 m. kartu su varžybomis vyksta ir loterija. Joje nugalėtoju gali tapti kiekvienas dalyvis, kuriam pavyko sėkmingai užsiregistruoti varžybose. Loterijoje laimę lemia mesta moneta. Prizai skiriami pagal registracijos numerius: pirmajam užsiregistravusiam — ne burtų keliu, vienam iš tolesnių dviejų, vienam iš tolesnių keturių, vienam iš tolesnių aštuonių ir t. t.